

Aristofan

Lisistrata

Preveo: Miloš N. Đurić

LICA:

LISISTRATA

KALONIKA, Atinjanka

MIRINA, Atinjanka

STRATILIDA, Atinjanka

LAMPITA, Spartanka

DRUGE ŽENE

SAVETNIK, Atinjanin

KINESIJA, Mirinin muž

SINČIĆ NJEGOV

GLASNIK, Lakedemonjanin

POSLANIK, iz Lakedemona

VIŠE BESPOSLIČARA

SLUGA

JEDAN ATINJANIN

POSLANIK, iz Atine

HOR ATINSKIH STARACA

HOR ATINSKIH ŽENA

Pozornica: U početku atinska ulica, a zatim slobodno mesto pred Akropoljom.

Vreme prikazivanja: 01. 92, 1, tj. god. 411. s. e.

PRVI ČIN

Atinska ulica blizu Akropolja. Lisistrata izlazi pred svoju kuću i gleda na sve strane, uzrjana. Uskoro Kalonika

PRVA POJAVA

Lisistrata, Kalonika

LISISTRATA

U Bakhov hram il' Panov da ih pozva ko,

il' kolijadskoj boginji, il' Rodilji,

ni proći ne bih mogla tad od timpana,

a ovde sada nema žene ni jedne!

Al' eno moja komšinica izlazi!

Raduj se, Kalonika!

KALONIKA

I ti, Lisistrata!

A šta se zbuni? Čela, ćerko, ne zbiraj,
ne priliči ti obrve navlačiti!

LISISTRATA

Ah, Kalonika, sve mi gori ii srcu,
i rad nas, žena, ja se gneva napunih,
jer muški svet o nama ružno govori:
ništavila smo -

KALONIKA

A i jesmo, Diva mi!

LISISTRATA

Rečeno im je neka dođu ovamo,
o krupnoj stvari mislimo da većamo,
a one spe, ne dolaze.

KALONIKA

Al' doći će.

Ta ženama je teško kuću ostavit,
jer jedna od nas muža svoga poslužuje,
a druga budi slugu, ova s detetom,
kraj zipke, ona kupa il' ga zadaja.

LISISTRATA

Al' za njih ima posla mnogo važnijeg
od onog.

KALONIKA

Šta je, draga mi Lisistrata,
rad čega ti nas, žene, amo pozivaš?

Kolika stvar je? Kakva?

LISISTRATA

Krupna!

KALONIKA

Orah tvrd?

LISISTRATA

Tvrd, Diva mi!

KALONIKA

Pa zašto ne stigosmo već?

LISISTRATA

Stvar nije takva! - Brzo bi se sastale! -
Ne, ima nešto čemu se dovinuh ja,
i često se na odru budna prevrtah.

KALONIKA

Sto prevrtaše, biće nešto pametno!

LISISTRATA

Baš tako pametno da cele Helade
spasenje samo od nas, žena, zavisi.

KALONIKA

Od žena samo? To su slabi stubovi.

LISISTRATA

Spasenje grada u našim je rukama,
il' više nema ni Peloponešana -

KALONIKA

Najbolje za nas da ih nema, Diva mi!

LISISTRATA

I da su izginuli svi Beočani -

KALONIKA

Ne, nikako! Izdvoji samo jegulje!

LISISTRATA

Al' o Atini neću tako nimalo
izlanuti se, - o meni ne posumnjaj!
Na mestu ovom kad se žene sakupe,
iz Beotije i još s Peloponesa,
pa i mi, spašćemo Heladu zajedno.

KALONIKA

A šta bi žene sjajno ili pametno
uradile kad ulepšane sedimo
sa šafrankom na sebi, ukrašene sve
kimberkom dugom i još papučicama.

LISISTRATA

Pa to će nas i spasti, ja očekujem,
pa šafranka, pa mirisi i papuče,
rumenilo i providna još košulja.

KALONIKA

Na koji način?

LISISTRATA

Od tih ljudi ni jedan
već neće dizat koplje jedan na drugog

KALONIKA

Ej, boginja mi, ja ću bojiti šafranku.

LISISTRATA

Ni štita uzet -

KALONIKA

Odeću se kimberkom!

LISISTRATA

Ni mača hvatat!

KALONIKA

Papučice kupiću!

LISISTRATA

Pa opet žene amo ne stigoše još!

KALONIKA

Već odavno su morale doleteti!

LISISTRATA

Al', draga, prave Atičanke videćeš.
Sve urade, al' uvek samo prekasno.
Al' ni jedna još ne stiže, ni Primorka

ni Salaminka!

KALONIKA

Ali ja ti za njih znam:

u ranu zoru predoše na čamcima.

LISISSTRATA

A ni Aharnjanke, za koje mišljah ja

od sviju da ću prve ovde videti,

još ne stigoše.

KALONIKA

Al' Teogenovica,

kad amo krenu, zapita Hekatin kip,

Al' gledaj, sad baš neke tebi dolaze,

a onde opet druge idu! Iju, ju!

Odakle su?

LISISSTRATA

Iz Mirina!

KALONIKA

Jest, Diva mi!

Iz Mirina mi ništa baš ne miriše -

(Dolazi Mirina sa ženama)

DRUGA POJAVA

Pređašnji, Mirina, Lampita iz Sparte, žene iz Korinta, Beotije i Atine

MIRINA

Ej, da li dockan stigosmo, Lisistrata?

Šta kažeš? Čutiš?

LISISSTRATA

Ne hvalim te, Mirina,

Kad u ovakvu poslu kasno dolaziš.

MIRINA

Svoj pojas dugo sam u mraku tražila,
al, važno li je nešto, odmah kazuj sve!

LISISSTRATA

Ja mislim, pričekajmo koji trenut još

dok ne dođu nam žene s Peloponesa

- i Beotije!

MIRINA

Tako lepše govoriš.

Doista, evo hita već i Lampita!

(Dolazi Lampita s Peloponešankama, i Lisistrata u susret)

O Lakonko mi draga, zdravo Lampita!

Oh, lepa li si, slatka li si na pogled!

Da svežih obraza, da bujna tela tvog!

I bika bi zadavila!

LAMPITA

Bih, boga mi!

Vežbam se, đipam, nogom o guz udaram.

LISISRATA (ogoli Lampitine grudi)

Pa kako su ti nedra lepa, grudi te!

LAMPITA

Aj, pipate me ko živinče za žrtvu!

LISISRATA

A odakle je ova druga mladica?

LAMPITA

E, bogova mi, časna Beočanka to,
a do vas došla.

LISISRATA

Beočanko, Diva mi,

ti lepu imaš baštu.

KALONIKA

I još, Diva mi,

živicu kitnu, okresanu brižljivo.

LISISRATA

A ko je ono dete?

LAMPITA

Bogova mi, to

Korinčanka je opet.

LISISRATA

Boginja mi, baš

i spred i ozad jedra, puna, vidi svak.

LAMPITA

A danu, ko je sazva' ovu skupštinu,

taj sabor žena?

LISISRATA

Ja.

LAMPITA

Pa kaži šta bi ti od mene šćela?

MIRINA

Kaži, gospo, Diva ti!

KALONIKA

Izvesti kakav ti je važan poso to!

LISISRATA

Izvestiću vas. Al' najpre ja ću vas

da nešto malo pitam.

MIRINA

Što god hoćeš ti.

LISISRATA

Ne želite l' da otac vaše dečice

oslobodi se vojne? Ta ja dobro znam

da svakoj od vas izvan zemlje živi muž.

KALONIKA

Moj jadnik sad već pet meseci boravi
u Trakiji i onde čuva Eukrata.

LISISSTRATA

A moj u Pilu muž već sedam napuni.

LAMPITA

A moj vam, i kad jednom dođe iz boja,
štit opet zgrabi, odmah natrag odjuri.

LISISSTRATA

Ni traga nema više nekoj preljubi,
jer otkad Milećani izdadoše nas,
ne videh kite ni od osam palaca,
od kože što je naprave za utehu.
No, kad bih melem našla, biste l' htele vi
učinit sa mnom ratu kraj?

MIRINA

Ja hoću baš,
pa makar odmah svoj ogrtač morala
založiti i danas novac zapit' sav!

KALONIKA

A ja bih, ma se i u svoju stvorila,
i pola teia svoga za, to odsekla!

LAMPITA

A ja bi' popela se na vrh Tajgeta,
kad mir bi' onđe mogla videti!

LISISSTRATA

Pa čujte, otvoreno kazaću vam sve.
Mi, žene, hoćemo li sklonit muževe
da sklope mir, uzdržati se moramo -

MIRINA

Od čega? Reci!

LISISSTRATA

Da l' ćete učiniti?

MIRINA

Učinićemo, ma i mreti trebalo!

LISISSTRATA (polagano i veoma svečano)

Od kite moramo se uzdržavati!

(Opšte negodovanje. Kratka pauza)

A šta se okrećete? Kuda idete?

Šta usne prćite i glavom tresete?

Šta boju menjate? Šta suzu ronite?

Ded, da l' hoćete il' nećete? Šta kanite?

MIRINA

To ne bih, više volim neka traje rat!

KALONIKA

A ni ja, nek se rat produžuje!

LISISTRATA

Šta kažeš, svojo, ti? Ti ovčas reče baš polovinu od sebe da bi odsekla.

KALONIKA

Predloži drugo! Treba l', i kroz oganj ću da hodim, više volim to no bez kite!

Ne mogu bez nje, predraga Lisistrata!

LISISTRATA (obraćajući se Mirini)

A ti šta?

MIRINA

I ja bih kroz oganj volela!

LISISTRATA

Ah, rod naš zaista se sav uspalio.

Vas tragedije nisu pune uzalud, - mi nismo drugo nego »Posidon« i »čun«.

(Obrača se Lampiti, svečano)

Ti samo pristaneš li, draga Lampito, na predlog moj, u buri lađu spašćemo.

I zato pristaj sa mnom.

LAMPITA

Muka ti je to, blizanaca mi, ženi spati bez kite, al' jopet neka, ta bez mira ne mereš.

LISISTRATA

O predraga, ti jedina od žena svih!

KALONIKA

A kad bi smo se ustegle ne do bog od onog što ti kažeš, zar bi za to mir pre sklopljen bio?

LISISTRATA

Boginja mi, jamačno.

Unutra da mi sedimo mirisave, u amorginskom tankom ruhu hodimo, i napo nage, ozdo obrijane još, muškarci žudeli bi da nas obljube, mi ne bismo se dale, no ih odbile, - i mir bi brzo nasto, pouzdano znam.

LAMPITA

Menelaj bar, kad gole sise ugleda u Helene, iz ruke mač mu ispade.

KALONIKA

Šta onda, jadna, odbace l' nas muževi?

LISISTRATA

Čuj Ferekrata: »Deri kučku odrtu!«

KALONIKA

Taj savet nije drugo no blebetanje.
Jer zgrabe li i silom nas u ložnicu odvuku?

LISISTRATA

Onda se za vrata uhvati!

KALONIKA

A šta kad stanu biti?

LISISTRATA

Predaj se ko džak,

jer nije slatko kad se grli na silu.

Na svaki način mučite ih! Brzo to

dogrdiće im. Neće muž uživati,

i žena ne bude li osećala slast.

KALONIKA

(u ime ostalih koje klimanjem glave pokazuju da se slažu s Lisistratinim predlogom)

Kad vi ste voljne, i mi usvajamo to.

LAMPITA

Sa svojim ljud'ma pravićemo dogovor

da svuda lijepo čine mir bez podvale.

Al' ko će nagnat ovaj mutež atinski

da remećenja svoja sasvim napusti.

LISISTRATA

Pa mi ćemo ih, ne brini se, nagnati.

LAMPITA

Ne, nećete, za lađe dok se staraju,

i srebro nebrojeno čuva boginja!

LISISTRATA

I za to smo se pobrinule već:

još danas mi zauzećemo Akropolj.

Najstarijima taj je posao naređen.

Dok mi tu pretresamo, gore poći će

ko radi žrtvovanja i grad uzeće.

LAMPITA

Sve lijepo zvuči, i sve lijepo uspjeće.

LISISTRATA

Što brže sad hajdemo dalje, Lampita,

naš zaključak da potvrdimo zakletvom!

LAMPITA

Ti kazuj zakletvu! Zakunimo se sad!

LISISTRATA

Aferim. Gde je Skitkinja?

(Iz kuće izlazi Skitkinja, naoružana lukom i štitom)

Kud zijaš ti?

Na zemlju ovde metni štit potrbuške!

Donesite mi žrtvu sad!

KALONIKA

Lisistrata, a kakva zakletva to biće?

LISISTRATA

Kakva zar?

Nad štitom, kako Eshil kaže,

klaćete u njega ovcu.

KALONIKA

Nemoj se, Lisistrata,

nad štitom zaklinjat o miru kad je reč!

LISISTRATA

Pa kakva treba kletva?

KALONIKA (razmišljajući)

Bela uzmimo pastuva pa ga koljimo rad zakletve!

LISISTRATA

A zašto beo pastuv?

KALONIKA

Kako inače da kunemo se?

LISISTRATA

Reći ću ti, želiš li.

Da postavimo crnu kupu veliku,

vrč taškog vina, koljimo sa zakletvom

da nećemo nalivat vode u kupu!

LAMPITA

Ej, boga ti, ta prelijepa je zakletva!

LISISTRATA

Donesite mi kupu iz kuće i vrč! (Donesu)

KALONIKA (posmatrajući sudove)

O drage žene, kolika je kupa to!

(uzimajući kupu)

Kad prihvatiš je, već ti srce uživa!

LISISTRATA (Kalonici)

Na zemlju metni mi je, zgrabi nerasta!

(Lisistrata i Kalonika prihvata kupu, a prva svečano produžujući)

O gospo Mamo i ti, kupu ljubavna,

od žena žrtvu milostivo prihvati!

(Vino iz vrča liju u kupu)

KALONIKA

Krv lepe boje, sipa sjajne bisere!

LAMPITA

Ej, Kastora mi, kako slatko miriše!

LISISTRATA

O žene, dajte da se prva zaklinjem!

KALONIKA

Ne, Afrodite mi, nek ždreb to odredi!

LISISTRATA

Svi ruke stavite na kupu, Lampita;

što kažem ja, nek jedna za sve ponavlja,

a kletvu vi u isti mah potvrđujte!

(Poređaju se oko kupe i rukama je dodiruju. Lisistrata stane ispred njih i govori svečano)

Ni ljubavnik ni vojno nikad ni jedan, -

KALONIKA (govoreći i za druge)

Ni ljubavnik ni vojno nikad ni jedan

LISISTRATA (produžujući)

Uspaljen ne sme meni prići!

(Kalonica koja okleva)

Ponavljaj!

KALONIKA

Uspaljen ne sme meni prići, - jao, jao!

Ah, kolena mi klecaju, Lisistrata!

LISISTRATA

Ko devojka ću vek provodit u kući -

KALONIKA

Ko devojka ću vek provodit u kući -

LISISTRATA

U šafranastu ruhu, sva mirisava, -

KALONIKA

U šafranastu ruhu, sva mirisava -

LISISTRATA

Što jaču žudnju da u muža raspirim, -

KALONIKA

Što jaču žudnju da u muža raspirim -

LISISTRATA

I nikad s voljom neću mu se predati, -

KALONIKA

I nikad s voljom neću mu se predati -

LISISTRATA

A protiv volje primora l' me nasilno -

KALONIKA

A protiv volje primora l' me nasilno -

LISISTRATA

Ko puna vreća ležaću od nevolje, -

KALONIKA

Ko puna vreća ležaću od nevolje -

LISISTRATA

Do stropa neću persijanku dizati, -

KALONIKA

Do stropa neću persijanku dizati -

LISISTRATA

Ni stajati k'o lavica na trenici, -

KALONIKA

Ni stajati k'o lavica na trenici -

LISISTRATA

Dok držim reč tu, vinom tim se krepila, -

KALONIKA

Dok držim reč tu, vinom tim se krepila -

LISISTRATA

A slažem li, nek voda kupu ispuni!

KALONIKA

A slažem li, riek voda kupu ispuni!

LISISTRATA

Da l' sve se time kunete?

MIRINA (za druge)

Da, Diva mi!

LISISTRATA

Ja ovu prinosim! (Izliva žrtvu i pije)

KALONIKA (Kad vidi da Lisistrata i dalje pije)

Stoj! Nemoj, draga, sve,

da od početka dobre druge budemo!

(Pausa, za koje žene jedna drugoj dodaju kupu Najedared se čuje graja izdaleka)

LAMPITA

A kakva je graja ovo?

LISISTRATA

Šta ti rekoh ja:

to ženske ruke boginjinu tvrđavu

osvojile su. Ti sad, draga Lampita,

otidi i uredi stvari kod kuće,

a ove tu ko taoce nam ostavi!

A mi ćemo sa ženama u tvrđavi

udružiti se, vrata sva zatvoriti.

KALONIKA

Zar ne veruješ da će na nas odmah svi

muškarci krenuti?

LISISTRATA

Na njih ja i ne mislim!

Nek dođu, neka prete, oganj sa sobom

donesu, nikad vrata ne otvoriše,

ne ispune li uslov što im rekosmo!

KALONIKA

Ne, Kipranke mi, nikad, jer bi uzalud

nazivali nas rodnom pustim, poganim.

(Sve odu)

DRUGI ČIN

PRVA POJAVA

Dolazi hor staraca. Nose iverje, cepanice, klade, lonce i kroz orhestru idu prema ulazu koji vodi na Akropolj.

HOR

HOROVOĐA PRVOG POLUHORA

Hajd' napred, Drake, vodi, ako te i boli rame,
kad nosiš breme, panj toliki masline zelene!

PRVI POLUHOR

Prva strofa

Ah, ah, mnogo nenadanog
dug donese život često, -
ko bi ikad nadao se,
Strimodore, da će žene,
što kod kuće hranimo ih,
u kući nam zlo očito,
kil' svešteni zauzeti,
Akropolj nam osvojiti,
pa bravama, polugama
propileje zatvoriti

HOROVOĐA DRUGOG POLUHORA

Što brže sada, Fi'lurgo, požurimo se gradu,
kladetine da ove oko žena pomećemo,
zločinstvo ovo što no smisliš i udesiš!
Na jednu sve ih lomaču, zapalimo je sami
jednodušno, a prva goreće Likonovica.

DRUGI POLUHOR

Prva antistrofa

Demetre mi, neće one
meni živu rugati se!
Ni Kleomen - što no nekad
grad nam ovaj prvi uze -
ne otide, neočupan;
ma i diso ko Lakonac,
on oružje opet preda,
s kratkom ode kabanicom,
prljav, blatan i sav kudrav,
šest godina već neopran!

HOROVOĐA PRVOG POLUHORA

Zestinom svom ja stadoh nekad onog podsediti -
pred vratih u sedamnaest redova ko straža
spavah.

A ove, mrske Euripidu i svim bogovima,
da ja ne mogu sprečiti od drskosti tolike?
Na Maratonu nestalo bi spomenika moga!

PRVI POLUHOR

Druga strofa

Još mi ovo malo puta
sad ostaje da prevalim
do tvrđave uzbrdice, kuda hitam!

I mi sami breme gore
ponećemo bez magarca.
Kako mi rame ta dva koca žulje!
Al' moramo da idemo
i u ćumur da duvamo
na svršetku puta da se
neprimetno ne ugasi
(Duvaju u vatru)
Pu, pu!

Uh, uh dima!

DRUGI POLUHOR

Druga antistrofa

Strašno li nam, o Herakle,
dim iz lonca kulja, suklja,
za oči me grize kao besna kučka!
Ovaj oganj mora da je
s Lemna, brda ognjevita.
Inače me nikad ne bi tako grizo!
Hitro napred u grad hitaj
da boginji pomognemo!
Da l' joj pomoć ikad preča
no sad beše, o Lahete?
(I ovaj poluhor duva u vatru)

Pu, pu!

Uh, uh dima!

(Kratka pauza. Starci su stigli pred tvrđavu i ređaju se pred njom s materijalom potrebnim za izazivanje požara)

HOROVOĐA PRVOG POLUHORA

Taj oganj eto, hvala bogovima, živ je, gori.
Pre svega, nećemo li ovde panjeve odložiti
i luč od loze odmah metnuti u lonac s vatrom,
zapaliti luč i kao ovan srnuti na vrata?
Na tražnju našu ne skinu li žene prevornice,
zažeći treba vrata te ih dimom pritisnuti!
Skidajmo svoje breme! (Bace breme)
Uh, uh, strašna dima! Uhu! (Prema gledaocima)
Zar ni jedan od samskih vođa neće mi pomoći?
(Baca breme i teško diše)
Težinom ovo breme ne žulja mi više kičmu. (Zapali lučeve)
A tvoj je poso, lonče, da se ćumur sav razgori,
što brže rasplamsanu buktinju da ja izvučem!
Pomozi, gospo Niko, da u gradu besu žena
odolimo i pobjedu nad njima odnesemo!
(Stanu ložiti vatru. Dolazi hor žena noseći sudove napunjene vodom)

DRUGA POJAVA

(Hor žena, hor staraca)

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

O žene, čini mi se, vidim silan dim i paru
gde kuljaju ko požar da je. Brže pohitajmo
HOR

Strofa

Leti, leti, Nikodika,
pre no planu Kalika nam
i Kritila usred plama,
slomiće ih tvrdi zakon
i staraca besna ludost!

Al' ja se bojim ovog: moja pomoć zakasniće
u ranu zoru baš sam mogla napunit,
na česmi, sve u gužvi, graji i lonaca zveci;
sve se gurah kroz robinje
i robove žigosane,
hitro krčag ja podigoh
i drugama skokom stigoh,
i da ne bi izgorele,
nosim vodu da pomognem.

Antistrofa

Doznah da su mrki starci
sa kladama pošli amo,
ko kupalo da će spremit, -
tri talanta svako nosi,
i rečima strašnim prete
nevaljale da žene ognjem treba izgoreti.
(Okrenuvši se kipu Atene)

Al' ja ih, boginjo, u plamu nikad ne videla
no spasle Heladu i nas od besnila i rata
Zato dom ti zauzeše,
sjajnošljema zaštitnice.
U pomoć te zovem sada,
o Tritonko saveznice!
Htedne l' spalit muž ih koji,
i ti s nama vodu nosi!

(Postave se u red sa kovama u rukama)

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

(Obraćajući se muškom horu)

Ej, stani! Zašto ovo? O vi, srditi zločinci!
Ta nikad ne bi činili to ljudi dobri, sveti!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

To nevaljalstvo preko svake nade ugledasmo!

Roj žena evo istrča da vrata u grad brani.
(Hor staraca se povlači)
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
Vi strahujete od nas? Čini vam se mnogo
nas je! Ni hiljaditi deo od nas vi još ne vidite!
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
Ej, Fedrija, toliko zar da brbljaju nam ove?
Zar nije trebalo da neko budžu o njih slomi?
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
Sad kove na tle i mi spustimo da, ako neko
na mene digne ruku, ruke slobodne mi budu!
(Ostave kove)
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
Ej, da ih čovek dvaput-triput po gubici derne!
Ko Bupala, zacelo ne bi više blebetale!
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
Gle, neka derne ko! Tu stojim. Ja ti obraz
pružam! Al, neće te za muda druga kučka uhvatiti.
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
Ne umukneš li, kožu staru skinuću ti ćulom!
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
De, priđi samo! Prstom se dotakni Stratilide!
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
A šta ćeš smrvim li te šakom? Šta mi možeš
onda?
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
Ta pluća ću ti izgristi i drob ti izvaditi!
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
Od Euripida nema pesnika ti mudrijega!
Bestidnijeg na zemlji nema stvora no su žene.
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
Rodipa, kove svoje opet brzo podignimo!
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
A šta si, bogu mrski stvore, s vodom amo
došla?
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
A šta si, živi lešu, s ognjem ti? Da sebe
spališ?
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
Ja? Lomaču da naložim i tvoje spalim druge
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
A ja da lomaču ti mogu ovom gasit vodom.
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
Ti gasit moju vatru?
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
Delom brzo pokazaću.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

(mašući zubljom)

Ja ne znam da l' bih odmah ovom zubljom
spalio te!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Ukoliko si prljav, kupalo pripremiću ti!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ti meni, gade, kupalo?

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

I to ko mladoženji!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Da l' čuste koliko je drska?

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Slobodna sam žena!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Zavezaću ti drska usta!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Prestaćeš da sudiš!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Zažegni kosu njenu!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Sad na poso, Aheloju!

(Izliju vodu na starce)

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ah, jadan!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Beše l' toplo ti?

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

To toplo? (Opet liju vodu)

Prestaj! Zašto to?

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Ja zalih te da napupiš!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Al' već sam suv i drščem sav.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Kad vatre imaš, idi, sam se zagrej i osuši!

(Dolazi član Saveta s dva policajaca)

TREĆA POJAVA

Horovi, Savetnik

SAVETNIK

Na svetlost izbi ženski bezobrazluk sav,
talambasi i pokličići Sabaziju,
za Adonidom njen po krovovima plač!

To nedavno u skupštini sam slušao.
Demostrat, u zao čas govornik, predloži
na Siciliju plov, - a žena njegova
u igri će: »Joj, Adonide!« Na to će
Demostrat: »Hajd' po oklopnike zakintske!

A ona, pjana, opet s krova zarida:
»Za Adonidom plačite!« Al' silom nju
nadgraji bogu mrski, gadni prgavac.
To njihov razuzdani donese nam plač.
HOROVOĐA MUŠKOG HORA

A šta ćeš kad za drskost čuješ njihovu?
Izgrdile nas i još vodom polile
iz kova toliko da svoje moramo
iscedit ruho, ko da se upišasmo.

SAVETNIK

To s pravom biva, Posidona slanog mi,
kad sami žensku zloću podstičemo mi
i svakoj učimo ih gizdi, raskošu,
tad iz njih niče što smo sami sejali.

Ovako govorimo s rukotvorcima:
»Kujundžijo, sa grive što je napravi,
iz rupice joj oko se odronilo,
u kolu kad mi žena sinoć igraše, -
na Salaminu moram sada ploviti,
a ti mi, ako imaš kada, uveče
zacelo pođi njoj i oko umetni!«

A drugi obučaru, momku koji već
odavno dečje nema rese govori:
»Ej, obučaru, ženi mojoj obuća
na nozi žulja mali prst i tišti je,
jer nežan je. O podne tamo pohitaj
i obuću proširi, da je ne žulja!« -

Od takve setve takva žetva ispade
da meni, savetniku, koji nabavljam
veslače, - te mi brzo treba novaca -
već žene gradsku zatvaraju kapiju!
Ne koristi nam stajat!

(Stražarima) Budže ovamo
tom besu njenom kraj da brzo učinim!
Šta zinu, bedniče? Kud opet buljiš ti?
Ne umeš ništa nego krčmu tražiti!
Pod vrata hitro podmetnite poluge
i krila istavite! Tu ću ja vam sad pomoći!

(Približavaju se vratima. Lisistrata iznenada izlazi s drugim ženama)

ČETVRTA POJAVA

Horovi, Savetnik, Lisistrata, žene

LISISTRATA

Ništa istavljati nemojte!

Ta sama izlazim! I šta će poluge?

Njih ne treba, no razuma i pameti.

SAVETNIK

Zar tako, gade? Stražo, brzo ovamo!

Hvataj i naopako ruke veži joj!

LISISTRATA (stražaru)

Artemide mi, ako mene dodirneš

i vrhom prsta, i ko stražar plakaćeš!

(Stražar se povuče)

SAVETNIK

(Najpre jednom, pa onda drugom stražaru)

Ti uplaši se! Oko pasa zgrabi je

s njim zajedno i brzo mi je vežite!

PRVA ŽENA

Dodirni samo ovu, Pandrose mi, znaj,

pod mojom nogom lijavicu dobićeš!

(I drugi stražar se povuče)

SAVETNIK

Gle, - lijavicu! Drugi stražar ovamo!

Tu veži prvu, jer i lajat navali!

DRUGA ŽENA (Drugom stražaru koji ugrožava prvu ženu)

Lučonoše mi, ako staviš samo prst

na ovu, odmah kupice ćeš tražiti!

SAVETNIK

Šta znači ovo? Gde je stražar? Drži je!

Zatvoriću vam ja već ovaj izlazak.

TREĆA ŽENA (Stražaru)

Taupole mi, ako joj se približiš,

iščupaću ti retku kosu žalosnu!

(Stražar pobegne)

SAVETNIK (očajno)

Ah, jedna mene! Pobeže mi stražar taj!

Al' nećemo uzmaći rni pred ženama!

Uvrstajmo se, Skiti, složno silom svom

naval'mo na njih!

LISISTRATA

Boginja mi, znaćete

da žena ubojnica čete četiri

unutra ovde i nas brane oružjem!

(Savetnik i stražari polaze napred)

SAVETNIK

Na leđa, Skiti, ruke im okrenite!

LISISTRATA

Ovamo, bojne druge, hitro skočite,
što prodajete zelje, grah i sočivo,
pa vino, češnjak, maslac, hleb i pršutu,
pomozite nam, hvatajte ih, tucite
i proklinjite, udrite ih slobodno!

(Dok hor žena vrši napad, iz tvrđave dohitaju oružane žene; one zajednički nadbiju i potisnu napadače. Lisistrata produžuje:)

Sad prestanite! Natrag! Ne skidajte plen!

SAVETNIK

Ah, moja strana zlu je sreću imala!

LISISTRATA

A šta ti bi? Zar pomisli da ovde ti
na neke robinje da ideš? Ili mniš
u žena žuči nema?

SAVETNIK

Apolona mi,

čak mnogo, kad se krčjna blizu nahodi!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Već mnoge reči strači, savetniče zemlje ove!

Šta ulaziš u razgovor sa zverovima ovim?

Zar ne znaš kako su nas malo pređe okupale

u ovim ogrtačićima, i to bez sapuna?

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Ne valja, ludo, na bližnjega slepo dizat ruku,

kad tako radiš, moraće ti oči nabreknuti!

Ko čedna devojka u domu sedela bih rado

ne vređajući nikog, nit' se slamke dotičući,

kad ne bi napadali me i dražili, ko zolju.

HOR STARACA

Šta da, Dive, učinimo

s nakazama ovim sada.

To se ne da trpet više!

Sa mnom bedu ovu moraš

ispitati, rašta one

grad kranajski zauzeše

nepristupnu akropoljsku

stenu, onaj sveti prostor.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

No pitaj ih! Ne veruj njima, i sada

istražuj ih istragom svakom!

Sramota bila bi za nas da takvo

bez istrage pustimo delo.

SAVETNIK

Pre ičega drugog, Diva mi, želim
od žena ovo da saznam:

na umu šta ste imale kad ste
zatvorile rezama grad nam?

LISISRATA

Da novca se samo dokopamo jednom
Da on vas ne zavodi u rat.

SAVETNIK

Zar novci nas, kažeš, zavode u rat?

LISISRATA

I u sve meteže druge.

Pisandar i oni što vrebaju službe
neprestano mute čas ovde,
čas onde i mešaju nešto da krađu.
Sad neka grabe i krađu
što god ih je volja, al' novaca više
odavde grabiti neće.

SAVeTNIK

Šta imaš na umu?

LISISRATA

I to me još pitaš?

Sad mi ćemo upravljat novcem.

SAVETNIK

Zar vi ćete same upravljat njime?

LISISRATA

Šta ima tu čudno i strašno?
Zar u kući celo vaše imanje
ne prolazi kroz naše ruke?

SAVETNIK

Al' nije to isto.

LISISRATA

Kako da nije?

SAVETNIK

Od onog se mora vojevat.

LISISRATA

Pre svega, nikakva ne treba rata!

SAVETNIK

A otkud nam drugog spasenja?

LISISRATA

Spasenje vam mi ćemo biti!

SAVETNIK

Vi zar?

LISISRATA

Mi same!

SAVETNIK

Sačuvaj, bože!

LISISRATA

Spasenje ti od nas, ako i nećeš!

SAVETNIK

Koješta blebećeš!

LISISRATA

Gundáš, al' opet se tako dogoditi mora!

SAVETNIK

Demetre mi, nije to pravo!

LISISRATA

Al' čoveče, moraš se spasti!

SAVETNIK

Al' ako ne želim?

LISISRATA

Baš zato još više!

SAVETNIK

A otkuda vi se dadoste sada

u brigu o ratu i miru?

LISISRATA

To mi ćemo reći!

SAVETNIK

Brzo govori da ne plaćeš!

(Preti rukama)

LISISRATA

Slušaj me sada!

Al' gledaj da ustegneš ruke!

SAVETNIK

Ne mogu jer teško je ruke

ustegnut u plamenu gneva!

JEDNA ŽENA

Utoliko ti ćeš lelekati više i jače!

SAVETNIK (Obraćajući se toj ženi)

To, roguljo matora, sebi da grakćeš!

(Lisistrati) A ti govori!

LISISRATA

I hoću.

U pređašnje vreme strpljivo rat smo
podnositi umele svagda

u svome poštenju i trpele sve smo
što urade muževi naši.

Ni pisnuti niste nam dali. I tada

vi niste se sviđali nama.

Al' mi smo vas prozrele dobro i jasno
i često u kući čule

O stvarima krupnim gde činite veće,
odluke stvarate loše!

I mi smo vas pitale s bolom u duši,

al' s osmehom na našem licu:

»U narodnom veću šta li ste, reci,
o miru odlučili danas?

Šta dolazi na stub?« »Ništa se tebe
to ne tiče!« reći će muž mi,

»Zar nećeš ćutati?« I ja ti ćutim.

JEDNA ŽENA

Ja nikada ćutala ne bih!

SAVETNIK (Lisistrati)

Da ćutala nisi, suze bi lila!

LISISTRATA

I ja sam ćutala zato.

A kad bismo doznale za drugu kakvu
još goru osnovu vašu,
tad pitale bismo: »A zašto, moj mužu,
onako delate ludo?«

On odmah bi mrko pogledao na me
i reko: »Pletivo pleti!

Jer vrlo će tebe zaboleti glava!

A rat je muškarcima briga!«

SAVETNIK

A baš ti je reko kako je pravo.

LISISTRATA

Po čemu, jadniče, pravo,
jer vi ste, i kad ste većali ludo,
odbijali savete naše?

A kad smo mi vas čule gde veće
po gradu zborite glasno:

»Zar nema junaka u zemlji?« »Ne, nema
ni jednoga« reko je drugi,

mi žene smo onda odlučile odmah
u boračke da se svrstamo čete

da Heladu spasemo složno. A zašto
da jošte čekamo duže?

Pa ako ste, dakle, slušati voljni

i pametne savete naše

i ćutat ko mi što smo ćutale dosad,

još možemo mi vam pomoći.

SAVETNIK

Vi nama? Baš strašne govoriš reči
i nesnosne meni.

LISISTRATA

Ta ćuti!

SAVETNIK

Zar ja da, prokletnice, pred tobom ćutim,
a koprenu nosiš na glavi?

Ne živeo više!

LISISTRATA (skinuvši koprenu)

Al' ako je samo

to jedina prepona za te

a ti mi koprenu skini sa glave

i uzmi i sebi je n'a glavu metni

i onda mi ćuti!

(Veže mu koprenu oko glave)

a uzmi i ovu saćuricu jošte,

(Baca mu svoj pojas)

pa onda se potpaši, vunu grebenaj

(Žene joj dodadu kotaricu, koju ona stavlja pored njega)

i časti se bobom,

a ostavi rat ko brigu za žene!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Na posao, žene, sada i svoje

na zemlju spustite kove

da drugama svojim, koliko je do nas,

pomoći možemo brzo!

HOR ŽENA

Ja od igre neću sustat

nit će klonut kolena mi.

Sa ovim hoću da se

svega latim rad junaštva. -

Jer ih kiti duh i ljupkost,

kiti smelost, kiti mudrost,

kiti srce domoljubno,

i još zdrava razboritost.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Najhrabrija bako i od svih majki

ti, najvatrenija majko,

koračajte besno i nemojte klonut,

sad vetar vam povoljan duva!

LISISTRATA

Al' ako slatkodušni Erot nam svane

i ubava boginja s Kipra,

te nedra i bedra nam slađanom žudnjom

i ljubavnim zadahne žarom,

pa muškarce ljubavnim zapali ognjem

i strašću im zaždi živote,

ja mislim da će nas jednom Heleni

zacelo Mirdsavke zvati!

SAVETNIK

Rad kakvih zasluga?

LISISTRATA

Nećemo najpre

dopustit da s oružjem vi nam
na trgu besnite tamo i amo.

JEDNA ŽENA

Da, tako nam boginje s Pafa

LISISRATA

Ta sada međ loncima i među zeljem

na trgu skaču i trče,

i oružjem svojim se okolo tiće

ko da su koribanti pravi.

SAVETNIK

Da, Diva mi! To junacima liči!

LISISRATA

Al' stvar ti postaje smešna

kad štit sa gorgonskom glavom ko drži

u ruci a kupuje ribu. Beo

JEDNA ŽENA

Da, Diva mi, videh gde kosati Filarh

na'konju prolazi trgom

i kako mu kašu starica neka

u medenu kacigu sipa.

A drugi, trački ugursuz, štitom

i kopljem je vitlo, ko Terej,

i piljaricu plašio, te joj je smokve

najzrelije proždiro, guto.

SAVETNIK

A kako vi niste smiriti mogle

i stišati zabune mnoge

po našim zemljama svugde?

LISISRATA

Veoma lako!

SAVETNIK

Kako? Pokaži!

LISISRATA

Ko kada se pređa zamrsi nama

te uzmemo tada vreteno

u ruke, te niti provučemo, jedne

ovamo, a onamo druge,

baš tako, ako nam dopusti kogod

poslanstva da šaljemo razna,

ovamo jedna, a onamo druga,

i kraj ćemo ratu učiniti!

SAVETNIK

O lude, zar mislite da ćete vunom,

vretenom i nitima rešit' opasnosti teške?

LISISRATA

I vi biste sami,

da niste prave budale,
razmrsili državne poslove sasvim
ko mi svoje poslove s vunom.

SAVETNIK

A kako? Da vidim!

LISISTRATA

Morate najpre
izaprati prljavost svaku,
ko s vune u pranju, i guremačke
iz grada palicom gonit'
sve hulje i bitange, ološ i nanos
i svaku istrebit draču,
pa one ko pustinja što su se jedan
uz drugoga zbili, a gramze
za službama, i te razagnati treba
i njine pročupati glave.
Pa skupljajte narod u sepet za vunu,
grebenajte ljubav i slogu
i dodajte doseljenike i stranca
što voli državu vašu,
pa državnoj duguje l' riznici kogod,
i njega uvrstite amo!

A gradovi, Diva mi, što se iz ove
ko naselja razviše zemlje,
ko kakvi čuperki, gledajte, leže
bez veze jedan sa drugim!

I stoga bi trebalo i te čuperke
sa sviju da skupite strana
i snesete amo i brižljivo sve ih
na gomilu složite jednu
i krupno namotate klupko, pa onda
izatkate narodu ruho.

SAVETNIK

A nije li strašno kad palicom biju
i u klupko motaju one
što s ratom nemaju veze?

LISISTRATA

Zacelo

zbog njega, prokletijo gadna,
mi stradamo dvaput i triput. Prvo
i prvo mi rađamo decu
i u borbu ih šaljemo ko oklopnike.

SAVETNIK

Ta ćuti! Ne zbori o jadu!

LISISTRATA

U dane kad treba radosti imat

i mladost uživati svoju,
zbog ratova ležimo same na odru.
Al' ostav'te nevolje naše,
no ljuto me boli što devojke naše
U ložnici tihano stare.

SAVETNIK

Zar ne stare i muškarci?

LISISRATA

Dabome,

al' nije baš isto što reče!

Jer vrati l' se i sedoglav, on brzo

još mladom se devojkom ženi;

a kratak je rok i vreme za ženu,

i ako ih promaši ona,

već niko se neće oženiti njome,

a ona ti sedi i vraća!

SAVETNIK

A ko je još moćan i snažan te može -

LISISRATA

Šta na um ti pade? Zar ne misliš na smrt?

Ta vreme je, - mrtvački nabavi kovčeg.

A ja ću i mednih ispeći kolača!

(Iznenada ga poljje vodom)

I ovo mi uzmi i sebe ovenčaj!

JEDNA ŽENA (polije ga)

I ovaj evo ti poklon od mene!

LISISRATA

Šta trebaš? Šta želiš? Ulazi u brod!

Čuj, Haron te zove,

a ti ga ometaš da se zaveze!

SAVETNIK

Zar nije strašno što ja ovde podnosim?

Al', Diva mi, sad idem savetnicima

ovako bedan da se njima pokažem!

LISISRATA

Da tužiš nas što još te ne izložismo?

Al' za tri dana rano ćemo u zoru

za spomen tebi karminu pripremiti!

(Svi odu. Horovi ostaju)

PETA POJAVA

Horovi

Prva strofa

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Posle ovog niko ne sme dremat ko je slobodan.

Ljudi, potpašimo se i posla se latimo!

CEO HOR

Ja, čini mi se, nešto više tu naslućujem
nešto veće mirišem.

Naročito Hipijinu mirišem tiranidu.

Silan strah me obuzima

Lakonci da su neki

dovukli se amo

i Klistenu onom u dom zašli

i sad bogovima mrske žene draže

da lukavo otmu novac naš i našu platu

hleb moj nasušni!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Strašno mi je kad već one građane opominju,

i kad one, babe, brbljaju o štitu medenom?

Hoće da nas već primoraju na mir s Lakoncima,

u njih nema vere više no u vučje čeljusti.

Vidim njino tkanje: to je njihova tiranida,

ali mnome neće gospodarit! Čuvaću se već

i mač odsad nosiću ovijen granom mrčevom

i na trgu stajat' s oružjem, ko Aristogiton.

Staću pored njega, jer i meni udes nameni

(Horovođi ženskog hora)

Ovoj bogu mrskoj babi da sve zube izbijem.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Prva antistrofa

(Odgovarajući horovođi muškog hora)

Kad se vratiš kući, neće te ni mati poznati.

(svom horu)

Najpre kove na tle spustimo, o drage starice!

(Opet polažu na tle svoje kove)

CEO HOR

Mi počinjemo govor, svikoliki građani,

gradu našem koristan!

On to zasluži, - u raskošu me sjajno othrani.

Tek navrših sedam leta,

ja odmah nosih »tajne«,

desetoga leta

Artemidi bejah mlinarica;

u Brauronu bejah mečka u šafranci;

košaricu onda nošah, lepa bejah moma

s niskom smokava.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Nije l' moja dužnost nešto dobro gradu svetovat?

Ako sam i žena, nemojte me gledat popreko
ako stvorim bolje prilike od ovih sadašnjih!
I ja za rat dajem deo svoj: ta rađam sinove,
a vi, bedni starci, u tome ne učestvujete, -
takozvani prinos persijski iz doba dedovskog
čak ste straćili, a ne plaćate više poreze,
ali preti nam opasnost: od vas ćemo propasti!
Da l' još smete pisnut?

(Horovođi muškog hora)

Ali ako zlostaviš me čim,
odmah zube izbiću ti ovom tvrdom obućom.

HOR STARACA

Prva strofa

CEO HOR

Nije li to drskost najsravnija?

Još će jače, čini mi se, ta sramota rasti.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ali zlo to odbit mora ko god nije uškopljen,
nego ogrtače svucimo: muškarac treba sad
vonjati muškarcem! Odbacite lišće smokovo!

CEO HOR

Ustanite, bosonozi!

U Lepsidrij prispeli smo
dok bejasmo jošte mladi,
a sad treba podmladit se
i ponovo krila steći.

po svem telu oprnatit

i sa sebe starost stresti.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ako od nas neko dade njima samo mali prst,
zgrabiće nam obe ruke svojim oštrim kandžama,
brodove će gradit, bitku zametati na moru,
brodovima napadati nas, ko Artemisija;
krenu l' kao konjica, ja brišem naše konjike:
žene jahat vole i u sedlu sede stameno
i u trku neće pasti! Amazonke posmatraj,
rad Mikonov, gde na konju biju boj s muškarcima!

(Preteći horu)

Al' ih odmah treba pograbit i svima
sad tu kroz klade, probušena drva, uturiti vrat.

HOR ŽENA

Druga antistrofa

CEO HOR

Boginja mi, naljutiš li mene,
odvezaću svoju svinju i češljaću tebe,
pa ćeš češljan svoje komšije pozivat u

pomoć!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Ali i mi žene brže svoje ruho svucimo
da nam zamiriše rasrđena ženska priroda!

(Žene skidaju gornje ruho)

CEO HOR

Nek mi priđe samo kogod:

nikad više neće jesti

luka a ni crna boba!

Rekneš li mi samo nešto

ružno - gnev me obuzeo -

iščupaću ti jaja

kao nekad zujak orlu.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Ja se smejem vama dok je meni živa Lampita
i Tebanka, draga moma, otmjena Ismenija!

Nemaš moći, ma i deset puta stvaru odluke,
jer si svima, pa i komšijama, mrzak, bedniče!

Juče o prazniku Hekatinu gozbu dečici

ja priredih, pozvah iz komšiluka drugaricu,

momu čestitu i milu, Beočanku-jegulju,

ali onde rekoše: zbog tvog rešenja ne smeju.

I vi nikad nećete se takvih proći odluka

dok vas ko za noge ne zgrabi i baci glavačke.

(Pausa. Horovi se vrata na svoje staro mesto)

TREĆI ČIN

Otvore se akropoljska vrata na koja odlazi Lisistrata, a za njom se jedna za drugom pojavljuje više drugih žena

PRVA POJAVA

Lisistrata, horovi, docnije pojedine žene

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

O svetla glavo ovog našeg pothvata,
šta iziđe mi tako mrka pogleda?

LISISTRATA

Zločinstva žena rđavih i ženska ćud
zastrašuju me, gore-dole vitlaju.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Sta? Sta to kažeš?

LISISTRATA

Istinu, da istinu!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

A šta se zbilo? Kazuj svojim drugama!

LISISTRATA

Sramota kazati a teško tajiti.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Ne taji kakva nam se zbila nevolja.

LISISTRATA

Upaljujemo se, - da kratko kažem sve.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Pomozi, Dive!

LISISTRATA

Šta zoveš Diva? To je živa istina.

Ja nemam više snage da ih odvratim

od njihovih muževa, - sve mi odlaze!

Zatekoh prvu gdeno rupu širi baš

u Panovu da može ući pećinu.

A drugu gde se spuštala na čekrku,

a treću gde steg ostavi. A četvrta

već mišljaše na vrapcu dole sleteti

Orsilohovoj kući, - al' je za kosu

odvukoh. Svaki izgovor izmišljahu

da odu kući! (Jedna se žena pojavljuje)

Evo jedna ide sad! Hej, kuda hitaš?

(Lisistrata je zaustavlja)

PRVA ŽENA

Želim poći domu svom.

Ta miletska mi vuna leži kod kuće,

od moljaca me strah.

LISISTRATA

Od kakvih moljaca? Vraćaj se!

PRVA ŽENA

Boginja mi, brzo biću tu!

Po odru želim da ie samo razastrem -

LISISTRATA

Nit vunu probiraj nit kući odlazi!

PRVA ŽENA

Da vuna propadne mi?

LISISTRATA

Ako zatreba. (Vraća se. Dolazi druga)

DRUGA ŽENA

Ah, jadne mene! Jadna radi kudelje!

Neomlaćena kod kuće mi osta!

LISISTRATA

Gle, ta ide rad neomlaćene kudelje!

Hajd' amo natrag!

DRUGA ŽENA

Tako mi Svetlonoše,
čim omlatim je, odmah ću se vratiti!

LISISRATA

Ne mlati je, jer ako počneš poso taj,
i druga žena hteće isto delati.

(Druga žena vraća se. Dolazi treća, kao trudna)

TREĆA ŽENA

O gospo Ilitijo, ustav' porođaj,
dok ne nađem ja mesto za to podesno.

LISISRATA

A šta to brbljaš?

TREĆA ŽENA

Ovaj čas ću roditi.

LISISRATA

Ti juče ne bi trudna.

TREĆA ŽENA

Al' sam danaske.

I zato, Lisistrata, sad mi brže daj

da idem babici!

LISISRATA

(Ogleda je, pipajući)

A šta to govoriš? Šta imaš tvrdo tu?

TREĆA ŽENA

Muškarčić to je moj!

LISISRATA

Ne, Afrodite mi, no kanda od medi
tu nešto šuplje imaš, odmah znaću ja.

(Pipa je i pretražuje detaljnije i najzad ispod ruha izvuče šlem)

E, baš si smešna, sveti šlem ti priveza,

a reče da si trudna?

TREĆA ŽENA

Jesam, Diva mi!

LISISRATA

A zašto uze šlem?

TREĆA ŽENA

Zateče li me još

u tvrđi porođaj, da u šlem uide

i u tom gnezdu rodim, ko golubica.

LISISRATA

Šta kažeš? To su izgovori, jasno je.

Krštenje šlemu ovde mirno dočekaj!

(Dve druge žene izlaze iz tvrđe)

ČETVRTA ŽENA

Na Akropolju više ja ni spavati

ne mogu otkad svetu zmiju ugledah!

PETA ŽENA

A ja od sova ovde jedna propadam, -
od njine huke nemam sna ni odmora.

LISISTRATA

Stvorenja čudna, mahnite se aveti!
Muškaraca možda žudite, - zar ne misliš
i oni da su žedni nas? Da', dobro znam
da gorke noći traju. Zato, drugarke,
ustrpите se, samo malo ustrajte.
Jer proroštvo obećava: složne budemo l',
pobedićemo, to su reči proroštva.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Objavi nam ga kako glasi!

LISISTRATA

Ćutite:

»Kada se laste skupe i n'a mestu zbiju se jednom,
bežeć od pupavca, te se od mudatih one uzdrže,
svanuće bedama kraj; što sada u nas je gore,
Div će gromovnik dole okrenut - «

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

(upadajući) Zar gore ću ležat?

LISISTRATA

»Ako se posvade laste i mahnuvši krilima one
sveti ostave hram, od toga će činit se časa
da pomamnije ptice na svetu nema nijedne!«

HOROVOBA ŽENSKOG HORA

To proroštvo je razgovetno.

LISISTRATA

Bogovi!

Ustrpimo se, klonut sada nemojmo!
Unutra hajd'mo! Biće za nas sramotno,
o drage, ako odbacimo proroštvo.

(Lisistrata vraća se sa ženama u tvrđu. Oba hora ostaju)

DRUGA POJAVA

Horovi

HOR STARACA

Strofa

Priču

hoću da vam pričam jednu. Čuh je nekad
dok još dečak bejah.

Jednom beše neki mladić, Melanion zvan,
od braka bežeć dođe on u pustinju,
u gorama prebivo je,

zeca onde lovio je,
pleo mreže i vigove,
i psa jednog imao je, -
i zbog mržnje nije kući;
vraćao se.

Gadio se on na žene.

I mi smo ko Melanion,
jer smo mudri i trezveni.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ja bih, stara, tebe poljubio.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

(dižući pesnicu prema njemu)

I bez luka ti ćeš plakat!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Dići nogu i ritnut se!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Kakvo silno imaš grmlje!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

I Mironid beše rutav

na tom mestu i crnoguz

i strah svima dušmanima,

takav beše i Formion.

HOR ŽENA

Antistrofa

I ja

hoću da vam pričam priču jednu nalik
na Melaniona!

Jednom

beše neki mračan čovek, Timoh zvan,

nepristupan, ogradio se trnjem svud,

pravi porod Eriniin.

Taj se Timon osamio

i zbog mržnje svet ostavljo;

mnogom kletvom proklinjo je

sve muškarce, nevaljalce.

Tako svagda

mrzio je punom mržnjom

na vas, rđe, na muškarce,

i ženama bio mio!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Da li želiš da ti šamar dadem?

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

To nikako! Uplaših se.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Ali nogom da te dernem?

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Svoju šumu otkrićeš mi!
HOROVOĐA ŽENSKOG HORA
Al' je ipak nećeš videt:
ma i zašla u godine,
na plamenu žiška ja sam
svoju šumu osmudila.
(Dolazi Lisistrata s Mirinom i drugim ženama)

TREĆA POJAVA
Lisistrata, Mirina, žene, horovi

LISISTRATA
Hej, hej! Vi, žene, sad se brzo skupite
oko mene!

PRVA ŽENA
A šta je? Kakva graja to?

LISISTRATA
Muškarac! Gle, muškarac mahnit dolazi;
sav žarkim gori afroditskim plamenom.

MIRINA
Kitere, Kipra, Pafa gospo čuvarko,
produži pravce putem kojim pođe već!

PRVA ŽENA
A gde je? Ko je?

LISISTRATA
(Pokazujući na obližnji hram) Pored hrama Hlojina!

MIRINA
Jest, istina je, Diva mi!

PRVA ŽENA
A ko je to?

LISISTRATA
Pa pogledajte! Da l' ga koja poznaje?

MIRINA
Ja, Diva mi! Moj muž je to, Kinesija!

LISISTRATA
Na ražnju sad ga peci, pa ga okreći,
obmanjaj ga, pa miluj ga i ne miluj,
sve daj mu osim onoga što kupa zna!

MIRINA
Ne beri brige, sve ću tako!

LISISTRATA
I ja ću varakati ga, Ovde ću ga čekati
i svim ga ognjem žeći. Ali idite!
(Mirina oticle sa ženama. Pojavljuje sa sinčićem)

ČETVRTA POJAVA

Lisistrata, Kinesija, horovi

KINESIJA

Ah, jadna mene! Kako li me raspinje
i čupa, ko da sam na točku razapet!

LISISTRATA

Stoj! Ko to zađe među straže naše?

KINESIJA

Ja!

LISISTRATA

Muškarac?

KINESIJA

Da, muškarac!

LISISTRATA

Odmah odlazi!

KINESIJA

A ko si što me goniš?

LISISTRATA

Ja sam stražarka!

KINESIJA

Pozovi meni, bogova ti, Mirinu!

LISISTRATA

Gle, da ti zovem Mirinu? A ko si ti?

KINESIJA

Ja njen sam muž, Kinesija, sin Mudonjin.

LISISTRATA

Raduj se, dragi! S poštom u nas tu
i s pohvalom se ime tvoje spominje.

Ta svojoj ženi uvek si na jeziku,

pa primi l' jabuku il' jaje, govori:

»Kinesiji bih ovo dala!«

KINESIJA

Zaista?

LISISTRATA

Da, Kipranke mi! O muževima reč
povede li se, tvoja žena usklikne:

»Ta šta je sve to prema mom Kinesiji!«

KINESIJA

Pozovi mi je!

LISISTRATA

Šta ću za to dobiti?

KINESIJA

Ta ja ću tebi, ako hoćeš, Diva mi, -
to imam, a što imam, tebi dajem to.

LISISTRATA

Ev' idem, pozvaću je! (Odlazi)
KINESIJA
Brzo pohitaj
U svom životu nemam više radosti
od onog časa kad mi kuću ostavi.

Kad uđem, uzdišem, i čini mi se sve
ko izumrlo; a kad jedem, zalogaj
ni jedan ne prija mi. Strašću gorim sav.
(Mirina se pojavljuje s Lisistratom na vratima)

PETA POJAVA
Kinesija, Mirina, horovi

MIRINA
(Lisistrati koja ostaje iza vrata da Kinesija čuje)
Ja volim, volim njega, al' on prezire
svu ljubav moju. Njemu me ne pozivaj!
KINESIJA
O slatka Mirinice, šta ti radiš to?
MIRINA
Neću, bome, nikako!
KINESLTA
Zar na moj poziv nećeš sići, Mirino?
MIRINA
Bez ikakve ti mene zoveš potrebe.
KINESIJA
Zar ja, bez potrebe? - Ja sasvim propadoh!
MIRINA
Sad idem.
KINESIJA
Nemoj, sinčića bar poslušaj!
(Detetu) Zar nećeš, sine, zvati svoju majčicu?
SINČIĆ
Majčice, mamo, majčice!
KINESIJA
Ah, kako ti je? Zar ni sina ne žališ?
Već šesti dan je nekupan i nedojen!
MIRINA
Ta ja ga žalim, ali otac ne mari za njega!
KINESLTA
Siđi samo čedu, nemajko!
MIRINA
Oh, šta je mati! Moram sići! Da šta ću? (Izlazi)

KINESIJA (Posmatrajući je)

Ta ona mnogo kanda se podmladila,
i tako ljupku još je nisam video,
a što se srdi na me, što me prezire
baš to me žeže, te od žudnje propadam.

MIRINA (Uzima dete u naručje)

O slatka brigo moja, dete oca zla,
da poljubim te, slatka hrano majčina!

KINESIJA

Šta radiš, bezdušnice? Druge žene zar
osluškuješ, a meni srce razdireš
i sebe mučiš? (Hoće da je zagrlj)

MIRINA

Da me nisi dotako!

KINESIJA

Sve moje a i tvoje blago u kući
sad propada.

MIRINA

Baš malo ja se brinem za nj!

KINESIJA

Zar tako malo mariš ti za predicu
što kokoši je razvlače?

MIRINA

Da, Diva mi!

KINESIJA

Al' Afroditin praznik nisi odavno
već proslavljala. Zar se nećeš vratiti?

MIRINA

Ja neću, bome, ako ne sklopite mir
i mahnete se rata!

KINESIJA

Svidi l' ti se to, učinićemo.

MIRINA

Ako vam se sviđi to,
povratiću se, - sad mi brani zakletva.

KINESIJA

Al' hajde lezi sa mnom samo jedan čas!

MIRINA

Ne, neću, al' te volim, to ne poričem.

KINESIJA

Ti voliš? Zašto onda, draga, ne legneš?

MIRINA (dižući sinčića)

O smešni čoveče, zar tu pred detetom?

KINESIJA

Nikako! (Obraćajući se sluzi)

Mane, nosi kući maloga!

(Sluga uzima dete od majke i odlazi)

Gle, sad i dete ode da ti ne smeta -

Šta ne legneš?

MIRINA

Pa gde bi čovek, jadniče, tu legao?

KINESIJA

U Panovoj u pećini.

MIRINA

A kako bi se čista u grad vratila?

KINESIJA

Pa lepo baš: operi se u Klepsidri!

MIRINA

O jadniče, zar zaklelvu da pogazim?

KINESIJA

Nek mene kazna stigne! Mahni zakletvu!

MIRINA

Da krevetić donesem nama!

KINESIJA

Nikako! Ta lepo je na zemlji.

MIRINA

Apolona mi, i takav nek je,
na tle ne smeš legati! (Otrči)

KINESIJA

Voli me žena moja, - jasno vidim to.

MIRINA (vraćajući se s odrom)

Na, brzo lezi, i ja ću se skinuti!

Al', čujde, moram donet još i poslelju.

KINESIJA

Ta kakva postelja? Ta nemoj!

MIRINA

Boga mi, na kaišu je ružno -

KINESIJA

Da te poljubim!

MIRINA

Na! (Poljubi ga i brzo otrči)

KINESIJA

Aha! Samo brzo da se povратиš!

MIRINA

(Vraćajući se i bacajući postelju na odar)

Na, postelju, pa lezi, ja se spremam već,

al', čujde, jastuka ti nema za glavu!

KINESIJA

I ne treba mi!

MIRINA

Treba meni, Diva mi! (Otrči opet)

KINESIJA (Pruživši se na postelji)

Hej, kito moja, gozbuješ ko Herakle!
MIRINA (Vraća se i stavlja mu jastuk pod glavu)
Poskoči, ustaj! Sada, eto, imaš sve.
KINESIJA
Sve imam. Amo, dakle, moja zlatano!
MIRINA
Već skidam svoje prsluče. Al' upamti:
održi reč, i nemoj mir zaboravit!
KINESIJA
Ne, neću, - strado ja!
MIRINA
Još runo treba ti!
KINESIJA
I ne treba mi, hoću da se grlimo!
MIRINA
Dabome, hoćeš; brzo ću se vratiti. (Opet otrči)
KINESIJA (uzdišući)
Ta žena ubiće me svojom posteljom!
MIRINA (Vraćajući se s runom)
Nu, diži se!
KINESIJA
Al' davno mi se digo već.
MIRINA
Da mažem te?
KINESIJA
Ne, nemoj, Apolona mi!
MIRINA
Jest, Kipranke mi, hteo ti il' ne hteo! (Opet otrči)
KINESIJA
Nek prospe joj se ulje, Dive gospode!
MIRINA (vraćajući se s uljem)
Daj amo ruku, prihvati i maži se!
KINESIJA
To ulje neprijatno, Apolona mi,
ta više davi no što svadbom miriše.
MIRINA
Ah, jadna mene! Rodsku mast donesoh ja!
KINESIJA
Ta valja. Pusti, čudna ženo!
MIRINA
Ti si lud! (Opet brzo otrči)
KINESIJA
Ta propo ko je prvi pomast vario!
MIRINA (Vraćajući se s drugom pomašću)
Kutijicu uzmi ovu!
KINESIJA

Drugu imam ja! Nu, lezi, lolo,
ništa više nemoj mi donosit!

MIRINA

Kako želiš, Artemide mi!
Već izuvam se, ali važi, dragi moj,
za mir ćeš glasat.

KINESIJA

Ja ću savetovati -

(Mirina se iznenada okrene i pobegne, a Kinesija stane jadikovati)

Ta žena mene upropasti, uništi,
sad ostavi me, sprdnju mnome učini!
Ah, šta je to sa mnom? Koju da grlim,
kad najlepša od svih ismeia mene?
Oh, kako da dete nadojim jadno?
A gde li je Lisičar onaj?

Da za platu meni dojkinju nađe!

HOR STARACA

U strašnoj si nevolji, čoveče jadni,
ti prevaren svoju umaraš dušu,
i ja sažaljevam tebe. Lele!
Ta kakav bi bubreg odoleo tome,
i kakvo bi srce, kakva bi muda,
i kakva bi krsta, kakva li kita,
kad žudnjom nabuja,
a u zoru nigde se ne može razlit?

KINESIJA

O Dive, strašno me raspinju muke!

HOR STARACA

U takvu nepriliku dovede tebe
nevaljala ona opaka - žena!

HOR ŽENA

Ne, bome, no draga, preslatka žena!

KINESIJA

Zar draga i slatka?

Ta gorka je, nemila, Dive!

HOR STARACA

Ej, da si je, ko na njivi snoplje,
u vihoru zgrabio jakom, kad grmi
i seva, pa onda zamahnuo njome
i odno je, pa je pustio potom,
i ona odozgo da na zemlju pada
i na kitu tvoju

najedared se sruči i na nju nabode!

(Dok hor govori poslednje stihove, Kinesija odlazi, a zatim dolazi spartanski glasnik i
atinski savetnik)

ČETVRTI ČIN

PRVA POJAVA

Glasnik, Savetnik, horovi

GLASNIK

Đe, kažite mi, gradsko vijeće atinsko,
đe odbor? Rad bih nešto novo kazati.

SAVETNIK

A ko si? Jesi l' čovek ili Konisal?

GLASNIK

Ta glasnik ja sam, momče, - neka znade
bog, iz Sparte stigoh amo da se gradi mir.

SAVETNIK

Pa zato s kopljem pud pazuhom dolaziš?

GLASNIK

Ej, ja bar, vala, ne!

SAVETNIK

A kud se okrećeš?

Šta pomeraš ogrtač? Il' te boli ud
od puta tvoga?

GLASNIK

Kastora mi, čovek taj budali!

SAVETNIK

Šta se nakostreši, grdinjo?

GLASNIK

E, vala, ja ne? Nemoj duše griješiti!

SAVETNIK

A šta to imaš?

GLASNIK

Ćulu nosim lakonsku.

SAVETNIK

E, i ja ovde imam ćulu lakonsku,
Al' meni - znam već sve - govori istinu!
U Sparti kakve su vam sada prilike?

GLASNIK

Sav Lakedemon stoji, saveznici svi
ko koplja stoje, a Pelenu tražimo -

SAVETNIK

A otkud zlo to na vas tako udari?

Od Pana?

GLASNIK

Ne, no poče, mislim, Lampita,
a za njom pođoše ti druge žene sve

u Sparti, pa se složno dogovoriše
i ljude odbiše od svoje rabote.

SAVETNIK

Pa kako ste?

GLASNIK

E, naopako: Pognuti
po gradu vučemo se ko lučonoše,
a žene se ne dadu ma ni pipnuti,
sve dokle složno, baš jednoglasno,
ne učinimo mir sa cijelom Heladom.

SAVETNIK

Ta ženska zavera po krajevima svim
raširila se: sada jasno vidim sve.

Al' hitaj, brže javi, neka ovamo
sa punom moći poslanike pošalju!

A ja ću veću reći da izabere
poslanje svoje: ćulu tu pokazaću.

(Uzme palicu s pismom)

GLASNIK

Ja letim, sve si, vala, reko najbolje! (Oba odu)

DRUGA POJAVA

Horovi

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ni sa kojom zverkom no sa ženom
nije teži boj, nit je oganj tako nit je panter
besan ijedan.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

To ti znadeš, ali opet, rđo,
sa mnom ratuješ,

a ja verna mogla bih ti biti
prijateljica?

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ja nikada neću na sve žene prestat mrziti!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Kako ti se sviđi, ali tebi
neću dati sad go da budeš tako. Gledaj kako
smešan stojiš tu!

tdem tebi, ja ću ti navući

ovu košulju. (Oblače ih)

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Neka znade Dive, vi to loše
ne učiniste - Al' u gnevu ljutom i ja onda

skinuh košulju.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Tako opet ličiš na muškarca,
nisi smešan već;
da me nisi vređo, ja bih zver tu
što se nahodi
u tvom oku, veće uhvatila
pa je istrгла.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

To me, dakle, grizlo, jelo, ona
sitna bubica. Izvadi je i pokaži mi je
kad je izvadiš! U oku me ona, bogova mi,
davno grize već!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Učiniću, ma koliko ti mi
čovjek bio ljut.
Kakva, Dive, to komarca imaš,
ko čudovište!

Ne vidiš li? Nije l' to komarac
iz Trikorita?

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Saš ti hvala, Diva mi! Već davno
on mi rije tu ko da bunar kopa, - izvađen je,
suze ronim sad.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Al' ću ja ih otrt, ma i bio
čovjek rđaković i poljubiću te -

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Nemoj!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Hteo il' ne hteo! (Ljube starce)

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

U nedođin idite! Vi samo znate laskati,
baš je pravilna i nije loša stara ona reč:
Niti s tima nesrećama niti bez tih nesreća.

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

Sad nov savez sklapam s tobom: odsad više
nikada nit ću kakvo zlo učinit nit ga od vas
trpeti, združimo se sada i u slozi pesmu začnimo!

(Ujedinjuju se i svrstavaju)

PRVA POLOVINA ŽENSKOG HORA

Strofa

Sad se, ljudi, ne spremamo
da ma o kom građaninu
štogod ružno izrekemo,
nego ćemo dobro svugde

i zboriti i tvoriti.

Dosta nam je sad i ove

bede što nas pritiskuje.

Nek muškarac kaže svaki

i nek svaka rekne žena:

treba l' novca kome od vas,

il' dve il' tri mine srebra? -

Novca ima izobila,

naše vreće pune su ga.

Svane l' jednom danak mira,

ko bi od nas uzo danas,

nikad više što je uzo

neće trebat on da vrati.

DRUGA POLOVINA ŽENSKOG HORA

Antistrofa

Sad želimo pogostiti

goste neke Karišćane,

ljude krasne i valjane.

U nas kaše još imade,

a ima još i praseta, -

njega zaklah da se mesa

mlada, dobra najedete.

Danas, dakle, dođite mi,

al' ne kasno, nego rano,

čim se lepo okupate, -

i vi ko i deca vaša.

U mom domu osvanite,

ali nikog ne pitajte,

samo pravo ulazite,

ko u svoj dom da idete,

i to hrabro, jer će biti

vrata moja zatvorena.

(Dolaze lakonski poslanici)

PETI CIN

PRVA POJAVA

Oba hora, lakonski poslanici

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Poslanika eno vam iz Sparte,

bujnu vuku bradu,

nešto nose kao pleten kotac

na bedrima svojim!

Lakonci, najpre lepo ja vas pozdravljam,
a onda kažite nam zašto dođoste!

LAKONAC

Šta treba da vam mnoge riječi zborimo?

Ta prosto vam je vidjet kako dođosmo!

(Malo se otkrije)

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ah! Strašna patnja već vam žile napregla, -

i zapara se širi, već je primetno.

LAKONAC

Neizrečno. Sta kogod može reći tu?

Nek dođe ko, pa mir, kakav hoće, učini!

(Dolaze atinski poslanici)

DRUGA POJAVA

Horovi, Lakonac, atinski poslanici

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

I naše autohtonce ja primećujem!

Baš ko rvači ogrtace s trbuha

odgrnuli, i meni sve se čini to

ko neka bolest prirode gimnastičke.

ATINJANIN

A ko bi reko gde nam je Lisistrata,

jer mi smo ljudi takvi kakve vidite?

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

I ovde ko i onde ista znamenja!

Da l' negde nešto u zoru vas rasteže.

ATINJANIN

Da, Diva mi, to i nas tako lomi sve.

Pa ako neko brzo nas ne pomiri,

preostaje nam zajahati Klistena.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Ukoliko ste mudri, uzećete plašt,

Hermoder koji da vas ne bi ugledo!

ATINJANIN

Baš dobar savet kažeš!

LAKONAC

Dobar, zanago, - sad hajdete da ogrnemo haljine!

ATINJANIN

Ah, zdravo Lakonci, baš zlo has bije sve.

LAKONAC

E, dragoviću, baš bi prošli rđavo

da naše otekline liudi videše!

ATINJANIN

Sad treba da nam govorite, Lakonci,
rad čega dođoste?

LAKONAC

O miru stigosmo da govorimo.

ATINJANIN

Lepo. I naš to je smer.

Šta onda mi Lisistratu ne zovemo?

Ta samo ona može nas pomiriti.

LAKONAC

Pa, vala, hoćete li, i Lisistrata.

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Al' kanda ne treba je zvati; gledajte,

i sama već je čula, - evo izlazi

(Lisistrata se pojavljuje s nekoliko žena)

TREĆA POJAVA

Lakonac, Atinjanin, Lisistrata s boginjom mira, horovi

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

O zdravo, junakinjo, najveća od svih!

Sad treba da budeš

dovrtljiva, vešta, pravicna, stroga,

pa blaga i mudra

jer, gle, starešine helenske tvoja

mađijska osvoji snaga

te pođoše s tobom i u ruke tebi

sve svoje predaše žalbe.

LISISTRATA

To nije težak poso kad ih nađe ko

u ognju, i kad vrelom žudnjom gore još.

Al' odmah znaću.

(Svojoj pratilji) Uzvišena boginjo,

Lakonce najpre mi dovedi ovamo,

al' nemoj rukom grubom ni gordpadnom

ni ludo, ko što naši to učiniše,

no ljupko, nežno, ko što liči ženama!

A ne da l' ruke, uhvati ga za kitu!

(Boginja vodi Lakonce)

Sad hajde, vodi amo i Atinjane,

i što ti dadu, ti ih za to uhvati.

(Dovode i Atinjane)

O ljudi Lakonci, kraj mene stanite,

a ovde vi, i moju poslušajte reč!

Doduše, žena sam, al' imam pameti,
po sebi sama nisam slaba razuma.
Čuh mnogu mudru reč i znanje obilno
od oca stekoh i od ljudi starijih.
A želim da vas prekorim sve zajedno
po zasluži. Iz jednog suda škropite
sve žrtvenike, kao jedna, srodna krv,
u Olimpiji, u Pilu, Pitu - kol'ko još
navesti mogla bih, da moram duljiti!
Helene ništite i njine gradove,
a toliki postoje mrski varvari.
Tim svrših jedan deo svoje besede.

ATINJANIN

A mene ništi moja kita napeta!

LISISTRATA

Sad vama obraćam se, ljudi Lakonci,
zaboraviste kad Lakonac Periklid
ko pobjeglica u Atini sede tu
do žrtvenika, bled, u ruhu grimiznom,
da pomoć moli? Ustali Mesenjani,
a i bog zemljotresac tad vas uzdrma.
I oklopnika krenu četir' hiljade i ceo
Lakedemon spase Kimon naš.
Atinjani vam ljubav tu učiniše,
i vi im za tu pažnju zemlju harate?

ATINJANIN

Nepravdu od njih trpimo, Lisistrata.
LAKONAC (Posmatrajući Lisistratu)
Da, nepravdu, - al' ima lijepe guzove!

LISISTRATA

(Atinjaninu)

Ti misliš: oslobodiću Atinjane?
Ne znate l' da vam s kopljem opet dođoše
Lakonci kad ste ropski kožuh nosili,
pa mnoštvo Tesalaca, prijatelja silu svu
i saveznika Hipijinih pobili?
I samo oni tada vas pomogoše
i oslobodiše, te mesto kožuha
atinskom narodu ogrtač vratise!

LAKONAC

Ja žene nikad ne videh pametnije!

ATINJANIN

A ni ja nikad lepše zlatke ne videh!

LISISTRATA

A šta se, dužni harnost jedan drugome,
još svađate i ne kanite razdora?

I šta se ne mirite? Šta vas ometa?

LAKONAC

Mi hoćemo, al' nek hoće vratit ko
okruglo parče ono!

LISISRATA

Koje, dragi?

LAKONAC

Pil.

Odavno treba nam i za njim čeznemo.

ATINJANIN

Al', Posidona mi, to steći nećete!

LISISRATA (Atinjaninu)

Odrecite se!

ATINJANIN

Šta će nama ostati?

LISISRATA

Vi mesto onog drugo parče tražite!

ATINJANIN

Pre svega, vi nam ovo samo predajte:

Ehinunt najpre, zatim Zaliv malijski
u pozadini i još Bedra megarska!

LAKONAC

Al', vala, ne sve, ti si baš pobjesnio!

LISISRATA

Ta pustite! Rad bedara se ne svađaj!

ATINJANIN

Al' ja bih rado oro go i sejo bos.

LAKONAC

A ja bih, vala, u cik zore đubrio

LISISRATA

Kad mii vi učinite, i to možete.

Al' hoćete li, vi se dogovorite

i o svem saveznike obavestite!

ATINJANIN

A kakvim saveznicima? Mi gorimo.

Ne žele l' isto naši saveznici svi:

da žene miluju.

LAKONAC

I naši zanago to hoće.

ATINJANIN

Hoće, bome, i Karišćani!

LISISRATA

Baš lepo govorite. Sad se perite,

u tvrđi da mi, žene, ughostimo vas

svim onim što u košarama imamo!

I jedan drugom tvrdu veru zadajte,

pa onda svak nek svoju ženu prihvati
i kući pođe!

ATINJANIN (Lakoncu)

Brzo, brzo idimo!

LAKONAC

Ti vodi kuda želiš!

ATINJANIN

Brže hajde sad! (Svi odu. Samo oba hora ostanu)

HOROVI

PRVA POLOVINA ŽENSKOG HORA

Strofa

Šarene bih pokrivače,
suknjice i sjajno ruho
zlatan ukras što ga imam
svima sada rado dala,
nek dečici nose svojoj,
dadu ćerci kad im ide
s košaricom o prazniku.

Svima kažem: od mog blaga
sad uzmite iz riznice!

Ta nikakva dragocenost
nije tako zapečaćena
da se ne bi

vosak mogo raskinuti:
što se nađe, vi nosite.

Al' primetit neće ništa
ako od vas kogod nema
vid oštrij i od mog vida.

DRUGA POLOVINA ŽENSKOG HORA

Kore hleba nema l' kogod,

a u kući hrani sluge
i dečicu mnogu sitnu
taj od mene može sada
i pšenice dobit čiste:

već i mala količina
daje lebac lep i velik.

Želi l' koji to siromah,
s uprtama i vrećama
neka krene mojoj kući
bela hleba da dobije.

Moj će Manes
usuti mu sve do vrha.

Ali opet ja vam kažem:
niko od vas neka mojim
vratima se ne približi,
čuvajte se od psa moga!

(Kratka pauza. Otvore se vr'ata tvrđe, i jedan sluga, pijan, izlazi s buktinjom da napravi put ostalima)

ČETVRTA POJAVA

Sluga, horovi

SLUGA (čuvaru vrata)

Hej, otvaraj mi vrata!

(Horovođi koji mu je najbliži)

S puta! Hoćeš li? (Horu žena koji se nahodi na drugoj strani)

A šta vi sedite? Zar da vas buktinjom ožežem?

(Opet se okrene) Al' je ovde ljudi prepuno!

HOROVOĐA MUŠKOG HORA

Baš neću! Ali moram li da poslušam,

(gledaocima)

za volju vama, rado podnećemo to!

HOROVOĐA ŽENSKOG HORA

To i mi s tobom podnećemo zajedno!

SLUGA

Nećete otud? Spopašću vas za kosu!

Uklonite se da Lakonci odatle

sa gozbe mirno mogu kući krenuti

(Dolazi sa gozbe Atinjanin)

PETA POJAVA

Sluga, Atinjanin, horovi

ATINJANIN

Još takve gozbe nikad nisam video,

čak i Lakonci behu sasvim ljubazni,

a mi uz vino za sofrom najmudriji!

SLUGA

Dabome, dok smo trezni, nismo pametni.

Nagovorim li sada narod atinski,

svud poslanike svoje pjani slaćemo.

A sad kad u Spartu trezni stignemo,
mi odmah gledamo da zamutimo što.

I ne slušamo o čem oni govore,

a što nam ne kažu, mi nagađamo tek;

i ne saopštavamo isto o istom.

Sad sve se nama sviđi, ako peva ko

o Telamonu mesto o Klitagori:

mi njega hvalimo i kletvu gazimo.
(Horu koji se ponovo približuje)
Gle, ponovo na isto mesto dolaze!
Vi, lupeži, zar nećete već odatle?
HOROVOĐA MUŠKOG HORA
Gle, Diva mi, već gosti eno izlaze!
(Izlaze Atinjani i Lakonci)

ŠESTA POJAVA

Sluga, Atinjanin, Lakonac, horovi

LAKONAC (sviraču)

Ej, dragoviću, dela gadlje prihvati
da poigram i lijepu pjesmu zapjevam
Atinjanima, a i nama zajedno.

ATINJANIN

Ti, bogova ti, svoju frulu prihvati,
ta radujem se kad vam igru posmatram.

HOR LAKONSKI

Pokreni

omladinu, Mnemosina,
i još Muzu što no znade
atinska i nasa djela
kad ko bozi kod Artemisije
oni nekad udriše na lađe
i satrše Međanina.

A nas ti je Leonida
vodio baš ko veprove
što no svoje bruse zube:
usta mu pjene napanule
i niz bedra curile obilno.
Persijske je silne vojske
baš ko morskog bilo pijeska.
Artemida, lovko šumska,
dođi amo, božanska devojko,
priđi žrtvi,
mir nam čuvaj mnogo ljeta!

Vavijek

prijateljstvo naše bilo čvrsto
ko zakletva što zahtijeva!
Klonimo se slatkih riječi
lisičijih!

Dođi amo,

o devojko, svani lovko!

(Pojavljuje se Lisistrata s mnogobrojnom ženskom pratnjom, a s njima i atinski gosti)

SEDMA POJAVA

Sluga, Atinjanin, Lakonac, Lisistrata, horovi, skupina Atinjana

LISISTRATA

Kad srećno sve se svrši,
ove žene tu, o Lakonci, povedite,
(Atinjanima) a one vi!
Kraj svake žene njezin neka stane muž,
do muža žena, pa svi u čast bozima
za uspeh poigrajmo, te se čuvajmo
da nikad više ne grešimo ponovo!
(Gosti se podele na dve skupine)

HOR ATINSKI

Vodi kolo, i Harite zovi,
i pozovi još i Artemidu
i brata joj, kolovođu,
dobrog boga Peana, i Nisijca,
kome oči među Menadama,
plamte, gore!
I još Diva s ognjenom sa strelom
i ženu mu prečasnju, blaženu.
I demone ko verne svedoke,
koji neće nikad smetnut s uma
plemeniti ugovor o miru
što ga stvori boginja Kipranka,
Alalala! Ijuju, Peane!
Podignite noge! Iju, iju!
Iju, iju - kao pobednici!
Iju, iju! Iju, iju!

LISISTRATA

O Lakonče, o novome novu
zapevaj mi pesmu!

HOR LAKONSKI

Tajget-goru ostavi mi dragu,
amo svani, Muzo Lakonko,
slavi boga u Amikli slavnog
i Atenu u Mjedenoj kući,
i junačke Tindaride.
Kraj Eurote što konje igraju!
Hitaj brzo,
doleti mi lakim krokom
da mi Spartu proslavimo,

ona voli kola božja
i topote hitrih nogu.
Devojke joj kao omad
kraj Eurote
hitro trče i nogama
lako, sitno skakuću i vezu.
A kosa im lelija se
ko u Bakha kada tirsom mašu
A kolo im vodi
čista, lijepa šći Ledina.
Skupi kosu, i nogom i rukom
ko košuta kakva vitlaj!
Pljeskom ruku igru bodri
i boginju slavi Mjednodomku,
uzvišenu junakinju,
svepobjednicu!

KRAJ

OBJAŠNJENJA I NAPOMENE

⊗ Kolijada: mesto blizu luke Falera; Rodilja: nadimak boginje Afrodite kao zaštitnice braka i porođaja.

⊗ Jegulje: čuvane su bile iz jezera Kopaide u Beotiji

⊗ Safranka: prozirna haljina.

⊗ Kimberka: vrsta haljdne.

⊗ Boginja mi: misli na Demetru i njenu ćerku Persefonu.

⊗ Teogen: iz Aharne, bundžija, podstrekač na rat. Aharnjani su bili teški stradalnici u ratu.

Hekata: ćerka titana Persa i Asterije, noćna boginja čarolija, koja rado boravi na raskrnicama, na grobovima i noću tumara sa dušama pokojnika. Za nju su na kraju svakoga meseca na raskrnicama postavljana jela, koja bi sirotinja uzimala i jela. Vajarska umetnost prikazivala jtu je s tri tela i s tri glave.

Bogova mi: tj. Kastora i Polideuka; oni su sinovi blizanci Diva i Lede, pa zato Dioskuri, ili po svom smrtnom ocu Tindareju, Tindaridi prozvani. smatrani za nerazdružljivu braću. U Atini su se zvali vladaoci, a njihova svetinja bila je na severnom podnožju Akropolja.

⊗ Ispred i ozad jedra: Korint ima luku na dve strane.

⊗ Eukrat: potkupljiv vojvoda. Nadziru ga da ne izda vojske i Atine.

⊗ Alkibijad nagovori Milećane da se odmetnu, što oni i učiniše leti 412. god.

⊗ Svoja: riba koja oba oka ima na jednoj strani.

Posidon i čun: aluzija na Tiru, junakinju dveju Sofoklovih drama, kojima je gradivo dao ovaj mit. Posidon jednoru oblubi Tiru, ćerku Saimonejevu, u obliku boga reke Enipeja, koga je Tira bila zavolela i često mu dolazila. Ona potajno rodi blizance i metne ih u čun, i taj je čun verovatno poverila talasima da ga oni odnesu božanskom ocu. Decu nađe neki konjar, nzmeh ih. sebi i jednome dade ime Pelija, a drugome Nelej. Kad je Salmonej saznao kako ga je ćerka osramotila, baci je u tamnicu, a maćeha Sidera stane je nemilosrdno kinjiti. Tiri je odrezana kosa, bila je bijena, nosila je modrice i morala raditi najgrublje poslove sve dok joj sdnovi nisu odrasli, i ona se s njima sastala i poznala ih po čunu koji je jedan od njih nosio. Tada oni majku oslobode i Sideru kazne za njen svirep postupak prema njihovoj majci. Mit o Tiri, o kojoj se govori u Odiseji XI 235259, obradio je još Astidamant Mlađi i Karkin.

⊗ Amorgo: ostrvo u Egejskom moru.

Ferekrat: jedan od predstavnika Stare atičke komedije, Kraterov̄ mlađi savremenik. Najčuvjenija mu komedija bili Divljaci, prikazana 420. god. U njoj su prikazivani ljudi kojima je omrznilo ljudsko društvo, pa su pošli pravim divljacima, ali im se njihov život nije svideo. Heleni su psom i kućkom zvali muške i ženske polne organe.

Srebro čuva boginja: riznica se nalazila u epistodomu staroḡ Atenina hrama na Akropolju. Taj novac država je upotrebljavala po svom nahodañju, a upravljali su njime rizničari svetog blaga Atenini, koji su kockom birani između pentakosiomedimna, a službu su počinjali o Panatenejaona.

Akropolj: atinski brežuljak u obliku elipse, gotovo svuda strm;̄ od njega je načinjena tvrđava time što su obronci brežuljka, naročito i na jugu i zapadu, spojeni zidovima sa sedam vrata, prozvani pelazgički po Pelazgima, starim slanovnicima Helade. Južno od stare Erehtejeve svetinje, potonjeg Erehtejona, sagrađen je Ateni Folijadi hram dug sto stopa, koji su docnije Persijanoi porušili. Ponovo stao je Akropolj uređivati Kimon. Da hi dobio mesta za hramove, rašiirio je površinu nasipavanjem, koje su, naročito na jugu, podupirali golemi, takozvani Kimonovi ziidovi. Na tu površinu, koja je tada izgubila značaj oitvrđenja, pa služila samo sakralnim svrhama, vodile su, osim glavnog ulaza na zapadu, samo troje uske stepenice: kod Klepsidre, kod Aglaurine pećine i istočno od Erehtejona. Na jugu od starog hrama Atenina počeo se još pre persijskih ratova graditi nov hram Atenin, Partenon (Devojački stan), ali su Persijanci ono što je već bilo sazidano porušili, pa je tek za Perikilta gradnja, kojom ,je upravljao Iktin, produžena i dovršena. Deset godina posle Partenona počeo je neimar Mnesikle graditi Propileje i dovršio ih za pet godina (god. 437-432). Malo doonije sagrađen je hram Atene Nike, a prema ulazu stajao je na Akropolju golemi kil' Atene Promahe od medi, koji je Fidija nacinio od maratonskog plena. Severoistočno od starog hrama Atenina stajao je stari Erehtejon, kojii je za vreme peloponeskog rata takođe ponovo sagrađen. »Tako te građevine kao da cvetaju mladošću koja ih od veka do veka štiti od zuba vremena. Čovek bi rekao da u tim umetničkim delima veje miris večna oveća i da u njima živi duša koja nikad ne stari« (Plutarh, Perikls 13; vid. i dr Miloš N. Đurić, Helenska agonistika i likovne umetnosti ili od Tenejskoga Apolona do Partenona i Platona, prilog praučavanju plastičnosti helenske filofske misli, Beograd, 1941. Preštampano iz Umetničkog pregleda, god. III, br. 810, str. 25. idd.).

̄ Skitkinja: Skiti su bili policija.

̄ Taško vino: s ostrva Tasa vino bilo je na glasu.

̄ Zgrabi nerasta: tj. vrč, jer je nerast najviš žrtvovan pri sklapanju ugovora.

̄ Mama (Pita): boginj'a naigovaranja, uveravanja.

̄ Kil' svešteni: Atenin.

̄ Likonovica: Lisistrata, Likonova žena.

Kad je Atina, pošto je prognala tiranina Hipiju, stala uvoditī demokratski poredak, dođe spartanski kralj Kleomen, osvoji Akropolj, i preda vlast vlasteli, ali je naposletku morao seliti.

̄ Brdo ognjevito: na Lemnu je vulkan Moshil

̄ Ovan: ratna sprava za razbijanje bedema.

̄ Atinska vojska nalazi se na Samu, a vojskovođe su vešte opsedanju inapadu.

̄ Nika: boginja pobede, ima hram do ulaza na Akropolju.

̄ Sjajno šlema: boginja Atena, gradska zaštitnica.

̄ Jambograf Hiponakt preti nekom Bupalu i kaže: »Pridržite mi haljinu, po oku ću Bupala!«

̄ Ahelobj: bog reke Aheloja na granici Etolije i Akamanije.

Sabazije: frigijsko božanstvo, čiji se orgijski kult kasnijē spojio s kultom boga Dionisa, i zato je Sabazije nadimak Dionisov. Praiznik u njegovu slavu praznavan je noću i bio spojen s različitim posvećenjima, očišćenjima i razuzdaniim obredima.

Adonid: Ljepi sin Fenika d Alfesifbije, u koga se zaljubiī huginja Afrodiita. Poginuo u lovu od vepra. koga je poslao ljubomoirni Arej. Praznik u njegovu slavu, Adonije ili Adonidovo, trajao je dva dana: prvog dana oplakivana je njegova simrt, a drugoga, uz radosno klicamje, slavljen je njegov povratak, jer je Persefona, boginja Podzemnog sveta (Hada) Adonidu dopustila da polovinu svake godine (proleće i leto) provodi na Gornjem svetu, tj. s Afroditom, a drugu polovirnu (jesen i zimu) u podzemniom svetu.

̄ Razuzdani plač: bio je koban znak za sicilsku vojnu.

Pandrosa: ćerka kralja Kekropa i Agraule, sestra Agraule i Herse. Sve tri sestre bile su prvobitno bića božanske prirode, i kult im je bio u vezi s kultom boginje Atene. Pandrosa je imala i svoj hram na Akropolju pored hrama Atene Polijade.

⊗ Lučonoše mi: misli na Artemidu, boginju meseca.

⊗ Kupice ćeš tražiti: pustićeš sebi krv.

⊗ Tauropola: Artemida.

⊗ Boginja mi: tj. Demetre i Persefone.

⊗ Ne skidajte plen: pobednik skida oružje s pobeđenoga.

⊗ Grad kranajski: po Kranaju, atičkom kralju pre Kekropa.

Pisandar: demokrat, pridružio se oligarsima. Njemu i ostalim oligarsima nije bio po ćudi atinski demokratski ustav, i oni su vrebali samo podesnu priliku ća ga sruše. Ona im se pružila atinskim porazom na Siciliji (413. god.). Oligarsi su narod kojekakvim nasiljima uplašili, i on je 411. god. prihvatio predloge Odbora tridesetorice, koji je imao da izraii nacrt novog ustava, po kome su politićka prava pripadala samo onima koji su telom i imovinom najsposobniji da ah vrše, a njih ne sme biti manje od pet hiljada. Tako su teti izgubili sva politićka prava. Kao provizorna vlada izabrano je Veće od ćetiri stotine ćlanova s neogranićenom vlašću. Ono progoni, zatvara i ubija demokrate, ne saziva skupštine ni onda kad pregovara sa Spartom; stalni ustav što ga je Komisija izradila i ne misli uvesti. Vojska pred Samom neće ni da ćuje o novoj vladi; zaklinje se da će ostati verna demokratiji. Kad se odmetnuo gotovo ceo Helespont i stigao glas da su Peloponešani razbili atinsku mornariu kod Eretrije i da se gotovo sva Eubeja odmetnula, narod uskipti i skupi se na Pikni i obori Veće posle ćetiri meseca njegove vlasti. Potom je uveden oligarhijski ustav po kome su graćanska prava imali svi koji su služili kao hopliti (vid. Aristotelov Ustav atinski, preveo, uvod i beleške napisao Niko Majnarić, Zagreb, 1948, str. 3943).

⊗ Sebi da grakćeš: tj. prorićeš.

Koribanti: sveštenici frigijske boginje Kibele, koja je bila azijski simbol prirodne plodnosti, kao egipatska Isida, Najpoznatiji mit o Kibeli je onaj po kome se ona zaljubila u frigijskog mladića Atida, ko.ii se odlikovao izvanrednom lepotom. Ali on se boginji izneverio i hteo se oženiti princezom iz Pesina, Da mu se za neverstvo osveti, rasrćena boginja pojavi se na svatovskoj gozbi, te sve goste obuze panski strah, i oni pomere pameću. Atid pobegne u goru, poludi i ubije se. Njemu u ćast osnuje sama boginja praznik žalosti u vreme proletnjeg ekvinoeija. Koribanti idu u brda da traže Atida i, kad ga nađu, tj. neku sliku koja njega predstavlja, predaju se bezmernoj radosti, igrajući uz udaranje u talambase, kimvale, uz svirku rogova i svirala i vrteći, kao turski i persijski derviši. Taj zanos, koji je lećio i od ludila, jer se duša u ekstasi smiruje, spominje Aristofan i u Zoljama

Terej: traćki kralj, za kojega se udala Prokna, ćerka atinskog kralja Pandiona i žene mu Zeuksipe. Terej je vladao traćkim narodom u Daulidi, fokidskoj oblasti. Posle nekog vremena Prokna se zaželi svoje sestre, Filomele, i zamoli muža da ode po nju i dovede je u goste. Terej ode, izmoli u tasta svastiku i dovede je, ali se, u isti mah, i neodoljivo u nju zaljubi. Kad je stigao s njome u svoj kraj, on je obljubi, odreže joj jezik i zatvori je da greh ne bi odala svojoj sestri. Ali Filomela kao Atinjanka, a sve su Atinjanke izvanredne tkalje i vezilje, izveze na marami znamenje svoje nesreće i pošalje rad Prokni, te ova sestru oslobodi. Prokna, za osvetu, u sporazumu sa sestrom, zakolje svojega i Terejeva sina Itija, priredi ga kao jelo, iznese ga mužu na sofri i pobegne sa sestrom. Kada Terej sazna šta su mu one učinile, stane ih goniti, ali bogovi pretvore Tereja u pupavca, Proknu u slavuja, Filomelu u lastavicu. Ovu, atićku, versiju mita dramatsali su Sofokle u svome Tereju i Filokle u tetralogiji Pandionidi, a Livije Andronik i Akije preneli na rimsku pozornicu.

Uvrstite amo: učinite graćanima doseljenike (meteke) i saveznike, pa vratite graćansko pravo onima koji su ga izgubili zbog duga.

⊗ Pokojniku se daju medeni kolaei za Kerbera, podzemnog psa. Lisistrata mu nudi venac jer je kao bajagi u borbi preturio život.

Ne izlożismo: žene ga nisu metnule na odar, nego tiime što su ga polile vodom poslale su ga na onaj svet i obećavaju mu ogrommu karminu posle trodnevnog posta.

⊗ Kliten: prijatelj žena i Sparte.

⊗ Platu: porotničku.

Aristogiton: atinski zaverenik. Posle smrti Pisistratove dođe na⊗ vlast njegov sin Hipija. Harmodije, mladić u najlepšem cvetanju, bio je ljubimac Aristogitona, građanina srednje ruke. Kad je Hiparh napastovao Harmodija, ovaj to otkrije Aristogitonu. A ovaj u sumnji ljubavnoj i u strahu od Hiparhove vlasti zasnuje zaveru protiv Pisistratovih sinova. Dogodilo se i to da je Hiparh sestru Harmodijevu, koja je bila pozvana da nosi košaru o Panatenejama, otpremio kao nedostojnu. To još više rasrdi osnivače zavere. Misleći da su izdani, zaverenici o Panatenejama navale na Hiparha i ubiju ga. Njegova straža poseče Harmodija, a Aristogiton uteče, ali bude uhvaćen i s mnogim drugima pogubljen. Zatim nastane svirepa vlada Hipijina, kojoj tri godine docnije Alkemeonovići s pomoću Spartanosa učine kraj i Hipiju prognaju (Tukidid VI 54, vid. i Aristotelov Ustav atinski 18 i Herodotovu Istoriju V 55, 56).

Nosih »tajne«: misli na slavu Herse, ćerke mitskoga kralja⊗ Kekropa. Praznik se zvao Areforije ili Ereforije. Četiri devojčice od sedam godina nosilo su kovčežić s tajnama i svečano ruho.

⊗ Artemidina mlinarica: mlela je za žrtvu boginji Artemidi. To je bila služba puna časti.

U Brauronu mečka: u Artemidinu hramu, po predanju, živela je⊗ pitoma mečka. Ona jednom izrani neku devojčicu, i brat mečku pogubi. Boginja se rasrdi i naredi da devojke pre udaju moraju, kad joj prinose žrtve, u šafranci puzati kao mečka.

⊗ S niskom smokava: devojke su o Panatenejama nosile košaricu i oko vrata smokve.

Stračili prinos: to su pokloni što su ih bogati građani davali za⊗ persijskih ratova da se siromašni saveznici pomognu protiv Persijanaca.

⊗ Iz Lepsidrija u gori Parnetu napali su na tiranina Hipiju.

Artemisija: kraljica halikamaška i saveznica persijska, vodila je⊗ svoju mornaricu u bitki kod Salamine. O njoj vidi Miloš N. Đurić, Artemisija, kraljicaamazonka, Srp. knjiž. glasnik, N. S. XLVT, br. 46, i posebno str. 116.

⊗ Mikon: slikar i vajar atinski.

Kao zujak orlu: kad je orao zujaku ili govnovalju podavio mlade,⊗ zujak odvalja jaja iz gnezda. Div dopusti orlu da mu snese jaja u krilo. Zujak doleti, stane Divu zujati oko glave, a Div se trgne, i jaja ispadnu.

⊗ Spuštala na čekrku: od bunara do hrama Posidona Erehteja.

⊗ Na vrapcu: vrabac je strasna ptica.

⊗ Orsiloh: nekakav svodnik.

⊗ Miletska vuna: bila je tražena i skupa.

⊗ Svetlonoša: Artemida, boginja meseca.

Ilitija: ćerka Diva i Here, sestra Areja i Hebe, boginja⊗ porođaja, koja porodiljama ili pomaže ili im produžuje bolove i zadržava porođaj.

⊗ Sveti šlem: s kipa Palade Atene.

⊗ Mironid i Formion: vojskovođe atinske.

⊗ Ostrva Kitera i Kipar i kiparski grad Paf behu mesta u kojima je boginja Afroditita naročito poštovana.

⊗ Hloja: Demetra kao boginja žita od setve do zrelosti.

⊗ Klepsidra: vrelo blizu Panove pećiine.

⊗ Runo: ovčje kožice prostirane su po odru.

⊗ Lisičar: svodnik Filostrat.

⊗ Konisal: božanstvo u Atini, kao Prijap u Latina.

Čulu nosim lakonsku: misli na palicu za pisma kaiko su je⊗ upotrebljavafi. Spartanci za tajne poruke državnim činovnicima u stranoj državi. Svaki državni činovnik na polasku u stranu zemlju za javnu službu dobio bi palicu, koja je bila jednake dužine i debljine kao i palica u efora. Oko nje bi se omotao uzak remen, po kojem bi popreko napisali tajnu poruku; zatim bi remen odmotali i poslali onom činovniku koji bi pismo samo tako odgonetnuo što bi remen jednako omotao oko svoje palice.

⊗ Lučonoše: luč se nosi u sudu ili košarici, a kad duva vetar, naginju se da je zaklone.

⊗ Trikorit: atičko selo, zacelo na glasu s komaraca.

⊗ Karišćani: stanovnici grada Karista na Eubeji, na zlu glasu zbog razuzdanosti i preljube.

⊗ Dodite ako možete!

⊗ Kliten: Sibirtijev sin, zbog svoje razneženosti često ismejavan od komediografa.

Hermoder ne bi ugledo: da vam ko ne bi odbio stidni ud, kao što su neki mladi ljudi, hermoderi, jedne noći poodbijali stidne udove Hermovim kipovima na ulici.

⊗ Lisistrat: zacelo onaj koji je besednika Andokida prijavio da je, u društvu s drugima, unakazio Hermove stubove.

⊗ Uzdrma: 464. god. s. e.

Kimon: vojskovođa i državnik atinski. O njemu vid. Plutarh, ⊗ Atinski državnici. Izbor iz Uporednih životopisa preveo s originala, uvod napisao i komentar dodao dr Miloš N. Durić, Beograd 1950, str. 98120.

⊗ O prazniku: tj. o Panatenejama.

O Telamonu: ratnu pesmu o njemu i njegovu sinu Ajantu; Klitagora: ⊗ lezbljamska pesnikinja, koja zacelo nije pevala o ratu i ratnim podvizima.

⊗ Mnemosina: majka Muza.

⊗ Kod Artemisije: bila je bitka s Persijancima.

⊗ Pean: Apolon; Nisvjac: Dionis.

Bog u Amikli: Apolon; Atena pod imenom boginje Mjedene kuće ⊗ (Halkioikos) ima hram u Sparti Tandaridi: sinovi Tandarejevi, Kastor i Polideuke; Eurota: reka u Lakoniji.

Leda: ćerka etolijskoga kralja Testija, žena lakedemonškoga ⊗ kralja Tindareja. Kad Div nikako nije mogao da je osvoji, pretvori se u labuda i tako zadobije njenu ljubav. Plod te ljubavi bila su dva jajeta: iz jednoga je došla na svet Hedena, iz drugoga Kastor i Polideuke. Po drugoj versiji Divova deca su samo Helena i Polideuke, a Kastor i Klitemestra Tindarejeva. Mitom o Ledi i labudu inspirisani su mnogi umetnici, na primer, slikari Leonardo da Vinći, Koređo, P. Veroneze, Tintoreto.